

Asia: VN/7167/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta

Lapilla, Suomen ja yhtenä koko EU:n johtavana kaivannaisalan maakuntana, on EU:n tavoitteiden saavuttamisessa merkittävä rooli. Suomen hallituksen esityksellä laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta voi olla toteutuessaan laajat vaikutukset Lapin elinkeinoelämän kehittymiselle. Lakimuutos voimaan tullessaan voi vaikuttaa nykyisellään alueella toimiviin kaivoksiin negatiivisesti elinkaariennusteen osalta ja hidastaa tai estää kokonaan uusien mahdollisien kaivosinvestointien syntymisen alueelle. Lakiesityksen vaikutukset puhtaaseen siirtymään herättävät erityistä huolta, sillä uudistus saattaa sysätä toimialan takaisin fossiilisiin ratkaisuihin. Lapin mineraalipotentialin vastuullinen hyödyntäminen on ratkaisevassa asemassa Suomen kilpailukyvyllä ja puhtaan siirtymän toteutumiselle.

Lapin liitto esittää kantanaan seuraavaa:

Kaivosmineraaliveron tuottojen ohjautuminen ja elinkaarivaikutukset

Lapin liitto pitää lähtökohtaisesti perusteltuna ja hyvänä sitä, että kunnat, joiden alueella kaivostoimintaa harjoitetaan, saavat täyden korvauksen uusiutumattomien luonnonvarojen hyödyntämisestä. Kaivosmineraaliveron korotuksia tulee arvioida aluetaloudellisten vaikutuksien, kuntien yhdenvertaisuuden ja investointien ennustettavuuden näkökulmasta.

Aluekehityksen näkökulmasta on oleellista arvioida kaivosten työllisyys- ja verotulovaikutuksia. Kaivosmineraaliveron korottaminen voi vaikuttaa negatiivisesti kaivoksien elinkaariennusteisiin, kun vähäpitoisempien esiintymien louhiminen on kannattamatonta. Eliniän lyhentymisen mahdolliset vaikutukset voivat toteutuessaan tarkoittaa pienempiä aluetaloudellisia kerrannaisvaikutuksia, joiden suuruus on menetettyä kaivosmineraaliveron mukaista tuottoa suurempi kuntataloudelle.

Esityksessä ei aseta millekään mineraalille tai metallimalmille vähimmäispitoisuusrajoja, joiden alapuolella veroa ei kannettaisi. Tämä antaa kaivosyhtiölle vapauden määritellä, mitkä osat esiintymästä ovat teknis-taloudellisesti hyödynnettävissä, ja koska vähäpitoista malmia ei kannata rikastaa, se voidaan luokitella sivukiveksi. Riskinä on suureneva sivukivivirta, joka voi lisätä vesienhallinnan kustannuksia sekä erilaisia ympäristöriskejä.

Vaihtoehtoisissa verotusmalleissa voitaisiin hyödyntää esimerkiksi progressiivista verotusta. Tällöin leikattaisiin verorasitetta matalan hintasyklin aikana ja näin vähäpitoisen malmin louhinta pysyy kannattavana ja kaivoksen elinkaari säilyy. Vaihtoehtoisesti voidaan tarjota veroalennusta-/hyvitystä vähäpitoisen malmin hyödyntämisen tueksi. Tämä kannustaa kaivoksia ottamaan talteen myös esiintymät, joiden pitoisuudet ovat muutoin taloudellisesti kannattamattomia talteen ottaa.

Lapin liitto esittää, että verokorotuksien osalta tulisi harkita porrastettua voimaantuloa. Näin toimijat, joita laki sen voimaan astuessaan velvoittaa, voivat ottaa huomioon muutoksen tuomat vaikutukset tuotannon sekä uusien investointien suunnittelussa. Kaivosten sijainti- ja niiden vaikutusalueelle kuuluviin kuntiin kohdentuvat toiminnan suurimmat haitat, joten kaivosmineraaliveron tulee ohjautua nyt ja tulevaisuudessa kunnille, eikä siihen tule tehdä muutoksia tulevassa valtiosuusuudistuksessa. Lapin liitto esittää, että kaivosmineraaliveron jakautumisen osalta lainsäädännössä tulisi huomioida nykyistä laajemmin kaivoksien vaikutuspiirissä olevat kehyskunnat. Verotulojen merkittävyys on kuntatalouden näkökulmasta turvattava ja varmistettava, että kansallinen päätöksenteko tai lakimuutokset eivät heikennä kaivoshankkeiden sosiaalista hyväksyttävyyttä.

Lapin liitto esittää, että hallitus arvioi kaivosmineraalilain muutoksen tuomat mahdolliset vaikutukset kaivoksien elinkaareen, sivukivien määrään sekä aluetaloudellisten vaikutusten osalta ennen lain voimaantuloa 1.1.2026. Arvioinnissa tulee laskea verotulojen kasvu suhteessa menetettyyn tuotantoon, kokonaisverotukseen sekä mahdolliset työllisyysvaikutukset.

Kaivoksien kokonaisverotusasteen tarkastelu

Suomella on tavoitteena nousta kriittisten mineraalien ja akkumateriaalien vastuulliseksi kärkituottajaksi Euroopassa. Lapin liitto huomauttaa, että kaivoksien kokonaisverotus on jo poikkeuksellisen raskas verrattuna muihin teollisuuden toimialoihin. Suunnitteilla ja vireillä olevat verotukseen liittyvät päätökset muodostavat kokonaisuuden, joka uhkaa heikentää kaivoksien

investointikykyä sekä hidastaa siirtymää puhtaaseen energiaan. Kaivosten siirtäminen sähköveroluokkaan I, yhdessä kaivosmineraaliveron korotusten ja muiden tavanomaisten veroluokkien kanssa, nostaa kaivosten efektiivisen verokiilan selvästi muiden teollisuudenalojen keskiarvon yläpuolelle. Tämä ei edistä toimialojen välistä tasa-arvoista tai oikeudenmukaista kohtelua kansallisella tasolla.

Lapin liitto esittää kantanaan, että kaivoksille tulisi luoda oma erityisluokka sähköveron osalta. Sähköveroluokan korotukset vievät takaisin fossiilisia polttoaineita hyödyntäviin ratkaisuihin, kun sähköistämisen myötä ympäristövaikutukset pienevät.

Kaivosteollisuus tulee menettämään huomattavaa kilpailuetua suhteessa muihin kriittisiä mineraaleja tuottaviin maihin, myös kansainväliset rahoittajat tunnistavat verotukseen liittyvät riskit. Lapin liitto esittää kantanaan, että hallitus arvioi toimialaan kohdistuvaa kokonaisverotusastetta, jotta Suomi säilyttää kilpailukykynsä ja kykenee toteuttamaan hiilineutraaliustavoitteensa kustannustehokkaasti.

Hallitusohjelman tavoitteet ja investointien ennakoitavuus

Vahva- ja välittävä Suomi -hallitusohjelman mukaisesti Suomen haasteiksi on tunnistettu muun muassa vähäiset tuotannolliset investoinnit. Tavoitteisiin kuuluu Suomen talouden kääntäminen kestäväan kasvuun esimerkiksi nopeuttamalla sekä houkuttelemalla suuria investointeja.

Investointien näkökulmasta kaivataan ennustettavuutta 5–10 vuoden aikajänteellä. Hallitusohjelman tavoitteeksi on asetettu, että Suomi hyödyntää jatkossa luonnonvarojaan kestävästi sekä parantaa omavaraisuusastetta. Puhdas ja vihreä siirtymä sekä hallitusohjelman mukaiset ilmastotavoitteet edellyttävät toteutuakseen kriittisiä raaka-aineita. Kysymys kuuluukin, sujuvoittavatko hallituksen esitykset tosiasiaa EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen toimeenpanoa sekä hallitusohjelman tavoitteiden toteutumista? Lapin liitto mielestä tasapainoinen veromalli tukee sekä valtion tulotarpeita, että kriittisten mineraalien toimitusvarmuutta pitäen samalla kaivoshankkeiden sosiaalisen hyväksyttävyyden ja ympäristövaikutukset hallinnassa.

Takkula Hannu
Lapin liitto

Paaso Ida-Mari
Lapin liitto